

Till
Länsstyrelsen i Norrbottens län
Projekt TRIWA LIFE
Luna Pettersson

Dnr 537-20129-2025

DATUM:
2026-03-03

Remissyttrande Biologisk återställning av Pentäsjokisystemet

Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksolaiset (STR-T) är företrädare för den nationella minoriteten tornedalingar, kväner och lantalaiset

Utfåtande avseende projektet Restaurering av Pentäsjoki vattensystem

Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksolaiset (STR-T) har tagit del av samrådsunderlaget för Länsstyrelsen i Norrbottens läns planerade restaurering av Pentäsjokisystemet och dess biflöden. Förbundet är i grunden mycket positivt inställt till att vattendragen restaureras efter den omfattande påverkan som timmerflottningen och senare dikningsåtgärder orsakat.

Vår bedömning

Återställningen av vattenlederna bedöms ha stor potential att förbättra de ekologiska förutsättningarna i området, inte minst för fiskbestånden. Fisket utgör en viktig del av tornedalingar- kväner- och lantalaisets kulturarv, traditionella näringar samt levnadssätt, och har historiskt haft stor betydelse för hushållens försörjning. Förbundet ser även att förbättrade naturmiljöer kan bidra till en positiv utveckling av fisketurismen, vilket i sin tur kan stärka lokal ekonomi och skapa förutsättningar för ett levande landsbygdssamhälle. Utöver detta är fiske och vistelse i naturen fortsatt centrala rekreationsformer för den lokala befolkningen.

Samtidigt vill STR-T lyfta vikten av att projektet genomförs med stor varsamhet i förhållande till kulturmiljövärden. Kulturlämningar kopplade till flottningsepoken är inte enbart spår av människans negativa påverkan på naturen, utan vittnar också om ett utövande av en historisk näring som var av avgörande betydelse för många småbrukare i Tornedalen. Det är ett viktigt immateriellt kulturarv. Flottningen gav under långa perioder ett nödvändigt ekonomiskt tillskott i ett område där försörjningsvillkoren ofta var mycket svåra, och kunde vara skillnaden mellan att kunna bo kvar på gården eller tvingas lämna den. Flottningen är därmed en integrerad del av både Tornedalens och Sveriges historia och hänger nära samman med den industriella expansion i Norrland som bidrog till uppbyggnaden av det svenska välfärdssamhället.

Förbundet anser därför att kulturhistoriskt värdefulla lämningar från flottningsepoken, liksom andra spår av äldre mark- och vattenanvändning, i möjligaste mån bör dokumenteras, bevaras eller hanteras med stor varsamhet. Särskild uppmärksamhet bör också ägnas åt risken – men

även möjligheten – att projektet kan komma att beröra eller blottlägga kulturlager som är äldre än flottningen, såsom boplatser, härdar och andra fornlämningar. Dessa lämningar är av mycket stort värde, inte minst mot bakgrund av att fornminnesinventeringar i Tornedalen är eftersatta i jämförelse med stora delar av övriga landet. STR-T ser mycket positivt på beslutet att låta en arkeolog med adekvat kompetens underrättas för att avgöra om fyndet ska anmälas till Länsstyrelsen eller ej.

STR-T vill även understryka vikten av att t. ex. härdar och sentida eldplatser samt stigar och färdvägar beaktas och bevaras. Dessa lämningar speglar ofta en lång kontinuitet i markanvändning från historisk tid fram till nutid och utgör viktiga vittnesbörderna om tornedalingar- kväner- och lantalaisets relation till landskapet och naturen.

Utöver de kulturhistoriska värden som bör bevaras ska hänsyn tas till de kultur- och rekreationsvärden som berört område utgör för Ortsbefolkningen. Det bör finnas en god kommunikation från projektet gentemot de som utövar jakt, fiske och bärplockning och kan komma att beröras av projektet. Dialog ska även föras med de koncessionssamebyar som verkar i området för att undvika negativ påverkan på renskötseln.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis ser Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksolaiset mycket positivt på ambitionen att ekologiskt återställa Pentäsjokisystemet och bedömer att projektet kan ge betydande miljömässiga, kulturella och sociala mervärden. Förbundet betonar samtidigt att åtgärderna bör genomföras i nära dialog med berörda aktörer och med stor hänsyn till både kända och ännu okända kulturmiljövärden, så att restaureringen stärker såväl natur- som kulturarvet i Tornedalen.

Yttrandet berett av Anton Hennix Raukola, Styrelseledamot Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksolaiset.

Dag som ovan

Göran Fjällborg
Ordförande Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksolaiset

